

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 7 Sayı: 31 Volume: 7 Issue: 31

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**KIBRIS MÜZAKERELERİNDE YENİ DÖNEM: ENERJİ JEOPOLİTİĞİ VE AKDENİZ
BİRLİĞİ OLGUSU**
**NEW PERIOD IN CYPRUS TALKS: ENERGY GEOPOLITICS AND THE MEDITERRANEAN
UNION**

Ozan ÖRMECİ*

Öz

Kıbrıs sorununda on yıllardır devam eden müzakerelerde gelinen son nokta; enerji jeopolitiği ve buna bağlı olarak gelişen politikaların neticesinde çözüm yolunda umut vadeden bir çizgidedir. Doğu Akdeniz’de Güney Kıbrıs ve İsrail açıklarında keşfedilen doğalgaz rezervleri, güvenli bir şekilde çıkarılması ve Türkiye üzerinden Avrupa’ya nakledilmesi durumunda, Avrupa Birliği’nin enerji ihtiyacını da büyük ölçüde karşılayacak ve AB ile Ukrayna krizinde görüldüğü gibi çeşitli konularda sorunlar yaşayan Rusya’ya karşı Avrupa’nın alternatif bir enerji kaynağı olabilecektir. Bu nedenle enerji politikalarının da desteğiyle Kıbrıs sorununda yeni bir sürece girilmesi kaçınılmaz gözükmemektedir. Bu süreçte olaya daha geniş bir perspektiften yaklaşılarak, birkaç yıldır unutulmuş gözükken Akdeniz Birliği ya da Akdeniz için Birlik olgusunu da gözden geçirmek, jeopolitik tasarımlarda faydalı bir işlev görebilir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Kıbrıs Sorunu, Kıbrıs Müzakereleri, KKTC, Türk Dış Politikası, Enerji Politikaları, Doğu Akdeniz Enerji Kaynakları, İsrail, Avrupa Birliği’nin Enerji İhtiyacı, Akdeniz Birliği, Akdeniz için Birlik.

Abstract

Negotiations that have been going on for a settlement in Cyprus for many decades have come to a promising point due to new geopolitical developments related to the energy politics. The discovery of new natural gas resources in the East Mediterranean around southern Cyprus and Israel necessitates the safe transportation of these hydrocarbon resources through Turkey towards Europe, which severely lacks alternative energy resources due to ongoing tension between European Union and Russian Federation related to the Ukrainian crisis. Thus, a new period of settlement seems inevitable in Cyprus. In this process, the idea of Mediterranean Union which seems to be forgotten in recent years can also become on fashion in new geopolitical designs.

Keywords: Cyprus, Cyprus Dispute, Cyprus Negotiations, Turkish Republic of Northern Cyprus, Turkish Foreign Policy, Energy Politics, East Mediterranean Energy Resources, Israel, European Union’s Energy Need, Mediterranean Union, Union for Mediterranean.

---

*Yrd. Doç. Dr., Girne Amerikan Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Başkanı.

1. Giriş

Kıbrıs'ta taraflar arasında çözüm için müzakereler; 2 yıllık aranın ardından Türk ve Rum tarafının müzakerelerin devamı için hazırlanan ortak açıklama metninde uzlaşmaya varmasıyla birlikte geçtiğimiz aylarda ara bölgede yeniden başladı. Görüşmelerde Kıbrıs Türk tarafı Cumhurbaşkanı Dr. Derviş Eroğlu, müzakereci Doç. Dr. Kudret Özersay, Danışmanlık ve Siyasi İşler Müdürü Güneş Onar ve diğer heyet üyelerinden oluşuyor. Rum tarafında ise Rum lider Nikos Anastasiadis, müzakereci Andreas Mavroyannis, Başkanlık Diploması Ofisi Müdürü Nikos Kristodulides ve Dışişleri Bakanlığı ile Başkanlık Diploması Ofisi görevlileri yer alıyorlar.¹

Görüşmelerin bu defa olumlu neticelenmesi konusunda bazı umut vaat edici gelişmeler var. 1959'dan beri daha çok bir siyasal sorun olarak görülen Kıbrıs meselesi, bu defa siyasetin yanında ekonomi ve enerji politikalarının verdiği yeni bir güçle ele alınıyor. Konunun doğrudan tarafları olan Türkiye ve Yunanistan da sürece açıkça destek veren bir pozisyon alıyorlar.² Ayrıca sürece Amerika Birleşik Devletleri'nin verdiği güçlü destek, ABD Dışişleri Bakanlığı Avrupa ve Avrasya'dan Sorumlu Müsteşarı Victoria Nuland'ın kısa süre önce gerçekleştirdiği temaslara bir kez daha görülmüştü.³ AB'den gelen tepkiler de cesaret verici. Avrupa Komisyonu Başkanı José Manuel Barroso ile Avrupa Konseyi Başkanı Herman Van Rompuy müzakerelerin başladığı dönemde yaptıkları açıklamalarda Kıbrıs'ta yeniden başlayan görüşmesi süreci ile ortak açıklama metnini memnuniyetle karşıladıklarını açıkladılar.⁴ Bölgenin önemli ülkelerinden İsrail'in de sürece verdiği destek biliniyor.⁵ Kendi enerji yollarına alternatif yeni bir hattın oluşacak olması nedeniyle bu sürece tepki vermesi beklenebilecek Rusya Federasyonu'nun ise, şu sıralar daha çok Ukrayna gündemiyle ilgilendiği ve sürece ilkesel olarak karşı çıkmadığı görülüyor. Bu durumda tüm önemli aktörlerin çözüm yanlısı ya da en azından çözüm karşıtı olmaması, bu defa çözüm şansını ciddi oranda arttırıyor.

¹ "Görüşmeler bugün başlıyor", *Kıbrıs Gazetesi*, Erişim Tarihi: 11.02.2014, Erişim Adresi: <http://www.kibrisgazetesi.com/?p=11368>.
² "Ankara pushing ahead, 'deadlock no alternative'", *CyprusMail*, Erişim Tarihi: 11.02.2014, Erişim Adresi: <http://cyprus-mail.com/2014/02/11/ankara-pushing-ahead-deadlock-no-alternative/>.

³ Örmeci, Ozan (2014), "Kıbrıs'ta Hareketli Günler", *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 11.02.2014, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/kibrista-hareketli-gunler/>.

⁴ "Barroso ve Van Rompuy'dan Kıbrıs müzakerelerine destek açıklaması", *Kıbrıs Postası*, Erişim Tarihi: 11.02.2014, Erişim Adresi: http://www.kibrispostasi.com/index.php/cat/35/news/125969/Pagename/KIBRIS_HABERLERI.

⁵ "Cyprus to open fresh peace talks", *Financial Times*, Erişim Tarihi: 11.02.2014, Erişim Adresi: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/d92d7200-9278-11e3-9e43-00144feab7de.html#axzz2t32cUVz0>.

Star gazetesinden Mensur Akgün'e göre de Kıbrıs'ta durum "bu sefer ciddi" ve müzakereler çok kısa süre içerisinde başarıyla tamamlanabilir.⁶

2. Ortak Metin

Müzakerelerin başlamasına sebebiyet veren "ortak metin" konusunda da farklı yaklaşımlar mevcut. Kimileri ortak metni Annan Planı'ndan daha geri ve kötü içerikli, kimileriye KKTC açısından daha olumlu bir adım olarak görüyorlar. Ortak metnin içeriği kısaca şöyle özetlenebilir;

"1. Mevcut statüko kabul edilemez ve her iki taraf için de olumsuz sonuçları olacaktır. Bu nedenle tarafların, birleşik bir Kıbrıs'ın ortak geleceğini Avrupa Birliği'nde arayacaklardır.

2. İki lider çözüm odaklı müzakerelerin başlaması konusunda kararlılıklarını ifade etmektedirler.

3. Anlaşma ilgili BM Güvenlik Konseyi kararları ve üst düzey anlaşmalarda yer alan şekliyle siyasi eşitlik temelinde iki toplumlu, iki bölgeci federasyona dayalı olacaktır. Birleşik Kıbrıs, BM ve AB'nin üyesi olarak tek egemenliğe sahip olacaktır. Bu egemenlik Rumlar ve Türklere eşit dağıtılacaktır ve tek bir Birleşik Kıbrıs vatandaşlığı geçerli olacaktır. Birleşik Kıbrıs'ın tüm vatandaşları ya Kıbrıs Rum kurucu devletinin, ya da Kıbrıs Türk kurucu devletinin vatandaşı olacaktır. Bu kimlik, iç vatandaşlık şeklinde ve tamamlayıcı olacaktır ve hiçbir şekilde birleşik Kıbrıs vatandaşlığının yerini almayacaktır. Federal hükümetin yetkileri ve belirlenmiş yetkilerle ilişkili olacak konular Anayasa tarafından saptanacaktır.

4. Birleşik Kıbrıs Federasyonu, iki tarafta eşzamanlı olarak yapılacak olan referandumdan sonra hayata geçebilecektir. Düzenin tek taraflı değişimi anayasa ile yasaklanacaktır.

5. Müzakereler her konuda anlaşma sağlanmadan, hiçbir konuda uzlaşma yoktur prensibine dayanmaktadır.

6. Atanmış kişiler her konuyu diledikleri zaman müzakere edebileceklerdir. Referandumda hakemlik olmayacaktır.

7. Taraftar müzakerelerin başarıya ulaşması için çaba harcaacaklardır. Liderler, görüşmeler süresince karşı tarafı suçlayıcı açıklamalar yapmaktan kaçınacaklardır.

8. Liderler ayrıca şunları temenni etmektedirler (temenniler uzlaşma gününde eklenecektir)."⁷

⁶ Akgün, Mensur (2014), "Bu sefer Kıbrıs'ta iş ciddi", *Star*, Erişim Tarihi: 11.02.2014, Erişim Adresi: <http://haber.stargazete.com/yazar/bu-sefer-kibrista-is-ciddi/yazi-841420>.

⁷ "Gözler 'uzlaşma'da", *YeniDüzen*, Erişim Tarihi: 06.02.2014, Erişim Adresi: <http://www.yeniduzen.com/Haberler/haberler/gozler-uzlasida/34933>. İngilizce metin için; "Ortak Metinde Uzlaşma", *YeniDüzen*, Erişim Tarihi: 06.02.2014, Erişim Adresi: <http://www.yeniduzen.com/Haberler/haberler/ortak-metinde-uzlasi/34910>.

Hürriyet gazetesinin haberine göre; metin konusundaki en büyük sıkıntının Kıbrıslı Türklerin egemenliğine atıfta bulunan "egemenlik" sözcüğünden kaynaklandığı belirtiliyor.⁸ KKTC ortak metinde, "Federasyonu oluşturacak Kıbrıs Türk ve Rum kurucu devletlerinin birbirlerinin üzerinde idari, hukuki ve egemenlik konularında üstünlük kuramayacağı" maddesinin yer almasını istiyor. Rumlar ise bu cümledeki 'egemenlik' kelimesine itiraz ediyorlar. KKTC, kurucu devletlerin kendi içlerinde egemenlikleri olmaması halinde, nüfus çoğunluğuna sahip Rumların 1960'ta kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nde yaşadığı gibi Türklerin dışlanabileceği endişesini taşıyor ve Kıbrıslı Türklerin kendi kurucu devletleri içinde egemenliğinde ısrar ediyor. Rumlar ise bir kelimeyle bile Kıbrıslı Türkler egemenlik hakkı alırsa, ileride ayrılıkçı taleplerde bulunabileceklerini ileri sürüyor.

3. Müzakerelerde Sorun Yaratabilecek Hususlar

Ortak metnin içeriğine bakıldığında, müzakerelerde en çok sorun yaratacak konular şunlar gözüküyor;

1. 21.Yüzyıl Türkiye Enstitüsü'nden Balkanlar ve Kıbrıs Araştırmalar Merkezi Başkanı Gözde Kılıç Yaşın'ın dikkat çektiği bir husus; Annan Planı'nda "bakir doğum" (virgin birth) yeni bir devletten söz edilmesine karşın, yeni açıklanan ortak metinde bu konuda bir ibareye yer verilmemesi.⁹ Hakikaten uzmanlar 2004 tarihli Annan Planı'nda yeni bir devlet olup olmadığına ilişkin "yapıcı belirsizlik" (constructive ambiguity) olgusunun öne çıkarıldığını ve "new state of affairs"ten bahsedildiğini belirtiyorlar. Bu noktada Türk tarafı yeni süreçte "bakir doğum" devlet çizgisinden geri adım atmışa benziyor. Burada Türk tarafının geri adımında etkili olan unsurun, "bakir doğum" devlet durumunda Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yeniden uluslararası kuruluşlara üyelik gerçekleştirecek olması ve KKTC'nin Avrupa Birliği uyum sürecine tam anlamıyla hazır olmayışı olduğu belirtilebilir.

2. Diğer bir önemli sorun, ortak metinde garantörlük, veto hakkı vesaire hiçbir unsur belirtilmemiş olması. Ancak bu noktada Kıbrıs Türk tarafının istediği zaten, garantiler ve toprak hususlarının anlaşmanın sonlandırılmasına yakın bir dönemde diğer garantör ülkelerin mevcut olduğu (Türkiye, İngiltere ve Yunanistan) bir uluslararası zirvede ele alınması ve orada görüşülüp sonlandırılmasıdır.

3. Diğer bir önemli sorun Türk tarafının isteğine rağmen müzakerelerin bir takvim şartına bağlanmamış olmasıdır. Yaşın'a göre Türk tarafının iki yıldır masaya koymaya çalıştığı takvim ve hakemlik kartlarının devre dışı bırakılmış olması, Türkiye'nin "görüşmeler ilânihaye süremez" tezinden vazgeçtiğini ve geri adım attığını gösteriyor.¹⁰ Bu noktada Rumlar, Türkiye'nin üçüncü tarafları özellikle de BM'yi etkilemede diplomatik gücünün kat ve kat daha fazla olduğunun farkında oldukları için çok katı davranıyorlar. Bu konuda daha önce Mehmet Ali Talat-Dimitris Hristofyas görüşmelerinde de Kıbrıs Türk tarafı geri adım atmıştı.

4. Müzakere masasında ise en sorunlu alanlar olarak yönetim ve güç paylaşımı, ekonomi, AB konuları, mülkiyet, garantiler ve toprak konuları gözüküyor.

A-) Bu başlıklardan ekonomi ve AB konuları tamamlanmış gibi duruyor ve ufukta ciddi bir sıkıntı görünmüyor. Sadece AB başlığında çözüm parametrelerinin AB iç hukukuna aktarılması konusu biraz zaman alabilir. Rumlar, AB'ye katılım antlaşmalarınının 10. protokolünün 4. maddesinin buna cevaz verdiğini iddia ediyorlar. Kıbrıs Türk tarafı ise, 4. madde ışığında Konsey tarafından alınacak bir kararın, AB mahkemeleri tarafından sorgulanabilecek olması ihtimali üzerinde duruyor. Bu durumda anlaşmada elde edilecek bazı deregasyonların (Rumların kuzeyde mülk edinme ve yerleşme haklarına getirilecek kalıcı kısıtlamalar gibi) AB mahkemelerince iptal edilmesi gündeme gelebilir. Bu nedenle Kıbrıs Türk tarafı yeni bir protokol hazırlanarak, tüm AB üye ülkelerince onaylanması suretiyle AB'nin birincil hukuku olması konusunda diretiyor.

B-) Yönetim ve güç paylaşımındaki esas sorun, yürütmenin seçilmesi konusunda. Zamanında Hristofyas daha demokratik olan dönüşümlü Başkanlık sistemini öngörmüştü. Ancak burada da çapraz oy şartı konulmuştu. Çapraz oyda Rum adayın oyunun % 10'u Türklerden, aynı şekilde Türk adayın oyunun % 10'u da Rumlardan gelecekti. Ancak Anastasiadis bir Türk Başkana karşı olduğunu açıklamıştır. Türk tarafı da çapraz oy önerisine soğuk yaklaşıyor. Zira 1960 anlaşmalarındaki temel prensip Türkler Türkleri, Rumlar da Rumları seçer şeklindedir. Görüşmeler sonucunda muhtemelen 1960'taki düzenleme aynen devam edecek ve Rum Başkan, Türk Başkan Yardımcısı esası kabul görecektir. Oysa bu açıkça ırkçı bir uygulamadır ve demokratik olduğu iddia edilen AB kriterleriyle örtüşmesi düşünülemez.

C-) Mülkiyet konusunda Rumlar, son kararın esas sahipler dedikleri Rumlar tarafından verilmesini

⁸"Kıbrıs'ta taraflar bir kelimeye tikandı: Egemenlik", *Hürriyet*, Erişim Tarihi: 06.02.2014, Erişim Adresi:

<http://www.hurriyet.com.tr/dunya/25744773.asp>.

⁹"Kıbrıs Barış Müzakerelerine Uzman Bakışı", *Türksam*, Erişim Tarihi: 11.02.2014, Erişim Adresi: <http://www.turksam.org/tr/haberin-yorumu-detay/918-kibris-baris-muzakerelerine-uzman-bakisi>.

¹⁰"Kıbrıs Barış Müzakerelerine Uzman Bakışı", *Türksam*, Erişim Tarihi: 11.02.2014, Erişim Adresi: <http://www.turksam.org/tr/haberin-yorumu-detay/918-kibris-baris-muzakerelerine-uzman-bakisi>.

istiyorlar. Ancak kuzeydeki mülk sahipliğinin % 80'inin Rum olduğu düşünüldüğünde, eğer Rumlar tüm mülklerini talep ederlerse günün sonunda kuzey kurucu devletin büyük çoğunluğuna onların sahip olması gündeme gelecektir. Türk tarafı önceden belirlenmiş bir oranda Rumların mülklerini geri almasına karşı çıkmıyor, ancak bunun tüm mallara geçerli olmasına itiraz ediyor. Rumlar ise en baştan beri "tüm göçmenler geri dönecek" diye bir prensip belirledikleri için, bu konunun nasıl çözüme kavuşacağı meçhul ve görüşmelerde en büyük sıkıntıyı bu konu yaratacak.

D-) Toprak konusu ile ilgili olarak ise Rumlar, Annan Planı'ndaki ayarlamalara ek olarak Karpaz yarımadasını da istiyorlar. Annan Planı'na "hayır" diyen taraf olan Rumların bu tavrı gösterebilmesini sağlayan elbette Avrupa Birliği'nin geçmişte ve günümüzde hala Türkiye ve Kıbrıslı Türklere açık çifte standart politikalar uygulamalarıdır. Türkiye'nin KKTC'nin arkasında son dönemde yeterince güçlü duramaması da kuşkusuz Rumları cesaretlendirmektedir.

E-) Garantiler ile ilgili olarak da, Rumlarla Türklerin tamamen zıt görüşleri olduğu ve bu konunun da görüşmeleri kilitleyebileceği belirtilmeli. Rumlar garantilerin kalmasına kesinlikle karşı, Türkler ise kalmasını istiyorlar. Bu da ancak uluslararası bir konferansta tüm ilgili tarafların bulunacağı bir ortamda çözülebilir – ki bunun olması da o kadar kolay gözüküyor.

5. Her iki taraf açısından iç politika açısından bakıldığında da ciddi riskler görmek mümkün. Cumhurbaşkanı Anastasiadis'in partisi DISY, koalisyon ortağı DIKO'yu kaybetmiş durumda. DIKO'nun en az babası Tasos Papadopoulos kadar milliyetçi ve bir o kadar da ihtiraslı genç lideri Nicolas Papadopoulos barış görüşmelerine karşı çıkıyor. İşin kötüsü Papadopoulos yalnız da değil; seçimler sırasında Anastasiadis'e destek veren küçük partilerin hemen hepsi ortak metne karşı olduklarını beyan ediyorlar.¹¹ Neyse ki ana muhalefet partisi AKEL süreci destekliyor. Türk tarafında da iktidardaki CTP'nin pozitif tavrına karşın, koalisyon ortağı DP ve ana muhalefet partisi UBP'de süreç konusunda o kadar da istekli olmadığı anlaşılan isimler hayli fazla. Hatta yakında yapılacak olan yerel seçimler için UBP-DP'nin bir seçim ittifakına hazırlandıkları ve yerel seçimlerden sonra hükümeti devirerek, yeni bir koalisyon hükümeti kurabilecekleri ifade ediliyor. Bu siyasi gelişmelerin elbette müzakerelere doğrudan bir etkisi yok, ancak iç kamuoyundaki milliyetçi tepkilerin etkisiyle bu gelişmeler ilerleyen aylarda çözüm sürecine

zarar da verebilir. KKTC 2. Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat'ın 26 Mart 2014 tarihinde bir konferans için gittiği Güney Kıbrıs Rum Kesimi'nde aşırı sağcı ELAM partisi taraftarlarınca saldırıya uğraması, tüm çabalara karşın çözüm sürecinin kolay geçmeyeceğini göstermektedir.¹²

4. Enerji Jeopolitiği

Doğu Akdeniz'de Kıbrıs ve İsrail açıklarında keşfedilen yeni doğalgaz rezervleri, Kıbrıs sorununun çözümünde kuşkusuz olumlu bir rol oynayacaktır. Avrupa Birliği'nin Rusya'ya olan enerji bağımlılığının Ukrayna krizi vesilesiyle sıklıkla dile getirildiği bir ortamda, Kıbrıs sorununun enerji dinamiklerinin de etkisiyle çözülmesi herkesin yararına olacak gibi algılanmaktadır.

Aslında 2000'li yıllara kadar Doğu Akdeniz'de yapılması düşünülen hidrokarbon araştırmaları, kaynakların oldukça derin olan ve bazı noktalarda 2 kilometreyi aşan Akdeniz'in dibinde yapılacak olması nedeniyle pek rağbet görmemişti.¹³ Ancak derin denizlerde de aramaları kolaylaştıran gelişen teknoloji ve doğalgazın uluslararası piyasalarda yüksek fiyatlandırılması politikası nedeniyle 2000'lerin başında Doğu Akdeniz'deki çalışmalara ağırlık verildi. 2003 yılında ilk kez Shell'in Mısır'ın Nil Deltası'nda yaptığı keşiflerle bölgedeki hidrokarbon yataklarının zenginliği gün yüzüne çıkmış oldu.¹⁴ Mısır'ı takiben 2009 yılında İsrail'de Amerikan şirketi Noble Enerji ve İsraili firma Delek ortaklığında Tamar, 2011 yılında da Güney Kıbrıs açıklarındaki Afrodit doğalgaz yatakları keşfedildi.¹⁵ Şu ana kadar kanıtlanmış kaynakların büyük bir rakam ifade etmediği söylenirse de, yine de bu kaynakların AB'nin Rusya'ya enerji bağımlılığını azaltabilecek olması önemli bir gelişmedir.

¹²Örmeci, Ozan (2014), "A Slap to Peace Process in Cyprus", *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 27.03.2014, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/a-slap-to-peace-process-in-cyprus/>.

¹³Gürel, Ayla & Mullen, Fiona & Tzimitras, Harry (2013), "The Cyprus Hydrocarbon Issue: Context, Positions and Future Scenarios", PCC Report 1/2013, Prio Cyprus Centre, s. 1.

¹⁴Gürel, Ayla & Mullen, Fiona & Tzimitras, Harry (2013), "The Cyprus Hydrocarbon Issue: Context, Positions and Future Scenarios", PCC Report 1/2013, Prio Cyprus Centre, s. 1.

¹⁵Gürel, Ayla & Mullen, Fiona & Tzimitras, Harry (2013), "The Cyprus Hydrocarbon Issue: Context, Positions and Future Scenarios", PCC Report 1/2013, Prio Cyprus Centre, ss. 2-3.

¹¹Akgün, Mensur (2014), "Bu sefer Kıbrıs'ta iş ciddi", *Star*, Erişim Tarihi: 11.02.2014, Erişim Adresi: <http://haber.stargazete.com/yazar/bu-sefer-kibrista-is-ciddi/yazi-841420>.

Kıbrıs çevresindeki gaz keşifleri¹⁶

2011 yılı ortalarından itibaren Doğu Akdeniz’de Kıbrıs sorunu ve hatta dünya politikaları ile genel olarak enerji piyasasını etkileyecek önemli bir gelişme yaşanmıştır. Ağustos 2011’de Kıbrıs’ın güneyinde bulunan doğalgaz rezervleri konusunda kapsamlı araştırmalara başlayan Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, 15 Eylül’de ABD’li Noble ve İsraili Delek firması tarafından doğalgaz aramaları için kullanılacak olan “Afrodit” olarak isimlendirilen platform 12. parselde bulunmuş ve 18 Eylül’de sondaj işlemine başlamıştır.¹⁷ Bu gelişmeler üzerine Kısacık’ın ifadesiyle; “Rum tarafının sondaja başlamasından dolayı BM 66. Genel Kurulu çerçevesinde görüşmelerde bulunmak ve temaslar gerçekleştirmek üzere New York’ta bulunan KKTC Cumhurbaşkanı Derviş Eroğlu ile Başbakan Recep Tayyip Erdoğan arasında 21 Eylül 2011’de KKTC ile Türkiye arasında Kıta Sahaneliğini Sınırlandırma Anlaşması’na imza konulmuştur.”¹⁸ Cumhurbaşkanı Eroğlu, imza konulan

anlaşmanın Rum yönetimini davranışlarından vazgeçirmeye yönelik önleyici tedbir olduğunu belirtirken, Başbakan Erdoğan, Rum kesiminin “sorumsuz, tahrik edici ve tek yanlı adımını” protesto etmiştir. Anlaşmanın ardından Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu tarafından Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı’na (TPAO) petrol ve doğalgaz arama izni verilmiş ve Koca Piri Reis gemisi tarafından petrol sondajı için ihtiyaç duyulan sismik veri çalışmalarına “G” noktası olarak isimlendirilen bölgede başlanmıştır.¹⁹

Doğu Akdeniz’de 21. yüzyıl başında keşfedilen doğalgaz kaynakları Kıbrıs’la sınırlı değildir. Birleşik Devletler Jeolojik Araştırmalar Birimi’ne göre, sadece İsrail yakınlarındaki Leviathan bölgesinde 2010 itibarıyla 122 tcf büyüklüğünde tekrar kazanılabilir/değerlendirebilir doğalgaz rezervleri ve 1,7 milyar varil tekrar kazanılabilir petrol rezervi olduğunu tahmin etmektedir.²⁰ İsrail ve Güney Kıbrıs tarafından yapılan aramaların sonucunda rezervlerin büyüklüğüne dair kesin verilere ulaşılamasa da, Mayıs 2012 itibarıyla Doğu Akdeniz havzasında kanıtlanmış ve tahmini doğalgaz rezervlerinin yaklaşık 77 trilyon kübik fit gaza sahip olduğu düşünülmektedir.²¹ İsrail ve Kıbrıs’taki yeni keşiflerle harekete geçirilen arama faaliyetleri bölgede hızlandırılmıştır ve ekstra miktarlarda doğalgaz ve muhtemelen petrolün önümüzdeki yıllarda keşfedilme olasılığı söz konusudur.

Erişim Tarihi: 19.03.2014, Erişim Adresi:

<http://politikaakademisi.org/dogu-akdenizde-hidrokarbon-yataklari-yeni-bir-jeopolitik-mucadele-sahasi-mi/>.

¹⁹“Kıbrıs Rum Kesimi sondaja başladı, Erdoğan: ‘Biz de başlıyoruz,’” *Euractiv*, 20 Eylül 2011, Erişim Tarihi: 15.08.2013, Erişim Adresi:

<http://www.euractiv.com.tr/ab-ve-turkiye/article/guney-kibris-sondaja-basliyor-dogalgaz-arama-krizi-ab-turkiye-krizine-donusuyor-021190>.

²⁰Daha fazla bilgi için bakınız; “United States Geological Survey, Assessment of Undiscovered Oil and Gas Resources of the Levant Basin Province, Eastern Mediterranean, Fact Sheet 010-3014”, Mart 2010, Erişim Tarihi: 25.03.2014, Erişim Adresi: <http://pubs.usgs.gov/fs/2010/3014/pdf/FS10-3014.pdf>. Aktaran; Kısacık, Sina (2013),

“Doğu Akdeniz’de Hidrokarbon Yatakları: Yeni Bir Jeopolitik Mücadele Sahası mı?”, *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 19.03.2014, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/dogu-akdenizde-hidrokarbon-yataklari-yeni-bir-jeopolitik-mucadele-sahasi-mi/>.

²¹Kısacık, Sina (2013), “Doğu Akdeniz’de Hidrokarbon Yatakları: Yeni Bir Jeopolitik Mücadele Sahası mı?”, *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 19.03.2014, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/dogu-akdenizde-hidrokarbon-yataklari-yeni-bir-jeopolitik-mucadele-sahasi-mi/>.

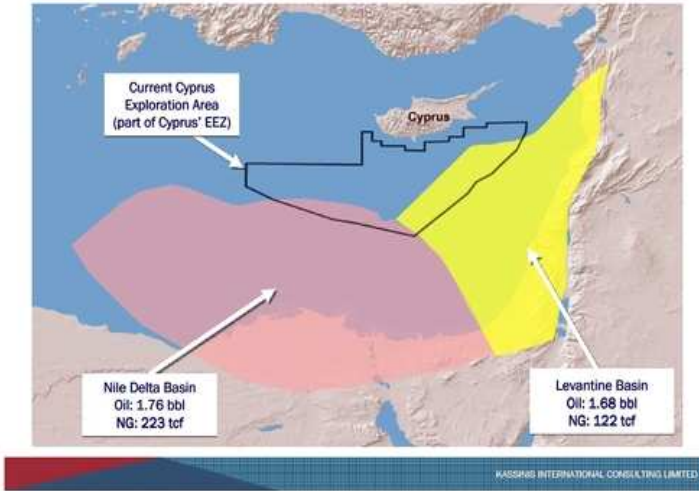
¹⁶Kısacık, Sina (2013), “Doğu Akdeniz’de Hidrokarbon Yatakları: Yeni Bir Jeopolitik Mücadele Sahası mı?”, *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 19.03.2014, Erişim Adresi:

<http://politikaakademisi.org/dogu-akdenizde-hidrokarbon-yataklari-yeni-bir-jeopolitik-mucadele-sahasi-mi/>.

¹⁷Akgün, Sibel (2012), “Türkiye’nin Kıbrıs Politikası 2011”, Burhanettin Duran, Kemal İnat ve Ali Resul Usul (der.), *Türk Dış Politikası Yıllığı 2011*, Ankara: SETA Yayınları, ss. 403-404. Aktaran; Kısacık, Sina (2013), “Doğu Akdeniz’de Hidrokarbon Yatakları: Yeni Bir Jeopolitik Mücadele Sahası mı?”, *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 19.03.2014, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/dogu-akdenizde-hidrokarbon-yataklari-yeni-bir-jeopolitik-mucadele-sahasi-mi/>.

¹⁸Kısacık, Sina (2013), “Doğu Akdeniz’de Hidrokarbon Yatakları: Yeni Bir Jeopolitik Mücadele Sahası mı?”, *Uluslararası Politika Akademisi*,

HYDROCARBON POTENTIAL – USGS ESTIMATES

Doğu Akdeniz'deki Nil Deltası ve Levanten havzaları²²

Bu kaynakların Avrupa'ya güvenli bir şekilde arzı tüm tarafları memnun edebilecek bir gelişme olacaktır. Avrupa Birliği ülkeleri bu şekilde Rusya Federasyonu'na olan yoğun enerji bağımlılıklarını²³ bir nebze olsun azaltabilecek, uzun vadede belki de bunu belli ölçülerde ikame edebilecektir. Bu sayede çeşitli siyasi krizlerde Rusya karşısında eli-kolu bağlı bir görüntü çizen AB'nin, böyle durumlarda sesini daha güçlü çıkarabilmesi mümkün olacaktır. Ancak bu kaynakların mevcut haliyle AB'nin enerji ihtiyacı açısından sadece takviye işlevi göreceği de açıktır.

Son yıllarda dış politikasının en önemli ilkelerinden birisi de "energy hub" (enerji terminali) olmak haline gelen Türkiye²⁴, bu kaynakların Doğu Akdeniz'den Avrupa'ya aktarımını üstlenerek hem enerji anlamında kendisine sağlanacak kolaylıklardan istifade edebilir, hem de Batı dünyası açısından jeostratejik konumunu güçlendirebilir. Kıbrıs'ta yıllardır süren çözümsüzlüğün bu şekilde kapsamlı bir şekilde sona erdirilmesi bu sayede gündeme gelebilir. Bu da kuşkusuz Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecine ve genel olarak Avrupa ile olan ilişkilerine olumlu katkı yapacaktır. Kapsamlı çözümün olmaması durumunda dahi, taraflar arasında bir enerji anlaşmasının sağlanması, ilerleyen

²²Pipes, Daniel (2013), "Cyprus Joins the Middle East", *The Washington Times*, Erişim Tarihi: 04.12.2013, Erişim Adresi: <http://www.danielpipes.org/13588/cyprus-oil-gas>.

²³Avrupa'nın enerji ihtiyacı üzerine bir yazı için; Kısacık, Sina (2013), "Güney Gaz Koridoru: Yeni Enerji Düzeninde Avrupa Enerji Güvenliği, Rusya, Türkiye ve Güney Kafkasya Üzerine Oyun Teorik Uygulama", *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 19.03.2014, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/guney-gaz-koridoru-yeni-enerji-duzeninde-avrupa-enerji-guvenligi-rusya-turkiye-ve-guney-kafkasya-uzerine-oyun-teorik-uygulama/>.

²⁴Bu konuda bir yazı için; Kısacık, Sina (2013), "Türkiye: Enerji Bağımlılığı Sarmalında Gelişen Bir Ülke", *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 19.03.2014, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/turkiye-enerji-bagimlilik-sarmalinda-gelisen-bir-ulke/>.

yıllarda kapsamlı çözüm konusunda atılacak adımları cesaretlendirebilir ve adadaki ekonomik kötü gidiş açısından olumlu bir işlev görebilir. Geçmişte Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) örneğinde olduğu gibi, ekonomik entegrasyonun ihtilafli konuların çözülmesi ve siyasi entegrasyonun sağlanmasında çok olumlu rol oynadığı görülebilir.

Bölgenin bir diğer önemli aktörü olan ve Arap ülkeleriyle çevrili olduğu için kendisini jeopolitik olarak sıkışmış olarak hisseden İsrail, yeni keşfettiği enerji kaynakları için Kıbrıs ve Türkiye üzerinden güvenli bir rota sağlayarak, Batı dünyası ile olan ilişkilerine enerji temelli yeni stratejik bir boyutu ekleyebilir. Bu şekilde Türk-İsrail ilişkilerinde de son yıllarda yaşanan sorunların çözülmesi daha kolay hale gelebilecektir.

Amerika Birleşik Devletleri ise, Amerikan şirketlerinin bölgede aktif olması neticesinde bölgede ekonomik etkinliğini arttırabilir ve bu sayede NATO kanalıyla askeri varlığını da güçlendirebilir. Akdeniz'de halen Suriye, Libya gibi istikrarsız bölgelerin olması, ABD'nin bölgeye bakışında ekonomik faktörlerin yanında güvenlik perspektifinin de olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Doğu Akdeniz enerji kaynaklarının arzı bu konjonktürü güçlendirebilir ve NATO'nun enerji güvenliğini sağlamada yeni roller üstlenmesi sağlanabilir.

Doğu Akdeniz'den Türkiye'ye aktarılması muhtemel bu kaynakların hangi boru hattına bağlanacağı ise meselenin ikinci boyutunu oluşturacaktır. Bu noktada ön plana çıkan boru hattı; Azerbaycan-Gürcistan-Türkiye rotasıyla Yunanistan ve İtalya üzerinden devam eden Trans Anadolu Projesi yani TANAP'tır.

Şekil 1: Güney Gaz Koridoru: TANAP - TAP & NABUCCO ve SEEP Boru Hatları

Güney Gaz Koridoru²⁵

²⁵Kısacık, Sina (2013), "Güney Gaz Koridoru: Yeni Enerji Düzeninde Avrupa Enerji Güvenliği, Rusya, Türkiye ve Güney Kafkasya Üzerine Oyun Teorik Uygulama", *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 19.03.2014, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/guney-gaz-koridoru-yeni-enerji-duzeninde-avrupa-enerji-guvenligi-rusya-turkiye-ve-guney-kafkasya-uzerine-oyun-teorik-uygulama/>.

26 Haziran 2012'de Ankara ve Bakü'yü temsilen Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız ile Azerbaycan Sanayi ve Enerji Bakanı Natik Aliyev tarafından imzalanan anlaşmayla yürürlüğe giren TANAP, Azerbaycan'daki Şahdeniz havzasındaki kaynaklarını boru hatlarıyla Avrupa'ya taşıma amacı gütmektedir.²⁶ T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız'a göre TANAP, Türkiye'nin gaz portföyünün çeşitlendirilmesine ve ülkemizin kendi ulusal enerji teminine ciddi biçimde katkı sağlayacaktır. Buna ilaveten TANAP, Türkiye'nin Doğu'nun zengin enerji kaynaklarının Batı'ya taşınmasında -ki burada talep artış göstermektedir- köprü haline gelme misyonuna da katkıda bulunacaktır.²⁷

Doğu Akdeniz'deki kaynakların Avrupa'ya aktarımının büyük bir hızla gelişmekte olan TANAP aracılığıyla yapılması, Azerbaycan ve Gürcistan gibi Kafkasya'daki iki önemli ülkenin daha Kıbrıs ve genel olarak Doğu Akdeniz'deki yeni jeopolitik sürece dahil ve destek olmalarını sağlayabilir.

5. Akdeniz Birliği?

Doğu Akdeniz'de Kıbrıs ve İsrail açıklarında bulunan doğalgaz kaynakları nedeniyle son dönemde dünya kamuoyunda gözlerin Akdeniz'e çevrildiği görülmektedir. Konu şimdiye kadar son derece dar bir perspektifle salt Kıbrıs sorununda çözüm temelinde tartışılrsa da, aslında son yaşanan gelişmelerin jeopolitik açıdan yeni bir izaha muhtaç olduğu ve bu gelişmelerin yeni jeostratejik tasarımları teşvik ettiği de ortadadır.

İnsanlık tarihinde birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan bereketli Akdeniz, günümüzde de din, dil, köken farklılıklarına rağmen benzer birçok değeri paylaşan Türk, Arap, Kürt, Rum-Yunan ve Yahudi halklarını barındırmaktadır. Annales Okulu kurucularından ünlü Fransız tarihçi Fernand Braudel'in (1902-1985) ömrünü adadığı Akdeniz medeniyeti, günümüzde ise her nedense jeopolitik değerlendirmelerde bağımsız bir özne olarak ele alınmamakta ve daha çok Hıristiyan Avrupa ile Müslüman Orta Doğu gibi iki kutuplaştırıcı eksen arasında varlıksızlaştırılmaya çalışılmaktadır. Oysa Akdeniz halklarının coğrafi-iklimsel etkiler ve yaşam tarzlarının benzerliği nedeniyle tüm farklılıklarına rağmen müthiş bir uyum yakalayabildikleri örnekler

²⁶Kısacık, Sina (2013), "Türk Dış Politikasında Enerji Koridorlarının Önemi", *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 19.03.2014, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/turk-dis-politikasinda-enerji-koridorlarinin-onemi/>.

²⁷"Interview With Taner Yıldız", *Turkish Policy Quarterly*, Sonbahar 2012, Cilt 11, Sayı 3, s. 32. Aktaran: Kısacık, Sina (2013), "Türk Dış Politikasında Enerji Koridorlarının Önemi", *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 19.03.2014, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/turk-dis-politikasinda-enerji-koridorlarinin-onemi/>.

mevcuttur. Türkiye'nin Ege ve Akdeniz kıyılarındaki şehirlerde Levanten ve dini azınlık nüfusun barış ve huzur içerisinde yaşayabilmesi, tüm siyasal sorunlara rağmen 1960'lara kadar Kıbrıs'ta Türk ve Rum nüfus arasında ciddi çatışmaların yaşanmamış olması, temelleri Osmanlı döneminde atılan ve Türkiye Cumhuriyeti döneminde güçlenerek devam eden Türk-Yahudi dostluğu, özellikle İsmail Cem-Yorgo Papandreu dostluğuyla sembolleşen ve son yıllarda düzelmeye başlayan Türk-Yunan ilişkileri ve Akdeniz'e kıyaslı olan Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkelerindeki Müslümanlığın ılımlı ve demokrasiye uygun yapısı, bu konuda verilebilecek olan bazı somut örneklerdir.

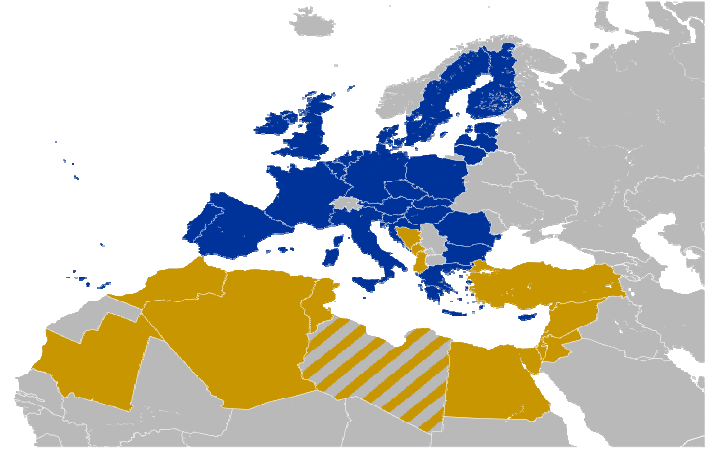
Ancak bu güçlü temellere karşın, siyaset arenasında Akdeniz Birliği olgusunu ciddi şekilde değerlendirebilecek vizyonda liderlerin eksikliği son yıllarda göze çarpmaktadır. Bu konuda son dönemde en çok uğraşan lider olarak Fransa eski Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin çabaları hatırlanmalı ve takdir edilmelidir.²⁸ Avrupa Birliği tam üyeliği hedefi bulunan Türkiye'de geçmişte çok tepki yaratan bu olgunun, Türkiye'nin AB üyeliğinin Kıbrıs sorununun çözülmesi durumunda dahi son derece zor olduğunun ortaya çıktığı şu günlerde yeniden değerlendirilmesi artık elzem bir ihtiyaç haline gelmiştir. 21. yüzyılın bir "birlikler çağı" olacağı açıktır. Avrupa ülkeleri bu ihtiyacı erkenden görerek 1990'larda Avrupa Birliği'ni kurmuş ve son yıllarda zayıflamalarına karşın AB'yi sapa sağlam ayakta tutmaktadırlar. Rusya Federasyonu devleti, Avrasya Birliği projesi ile Kafkasya ve Asya'da kendi hegemonyasını devam ettireceği yeni bir birlik peşindedir. Rusya Federasyonu ile Çin Halk Cumhuriyeti, bir yandan da Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) ile Asya'nın paylaşımı konusunda alternatif bir birlik inşa etmektedirler. Türkiye'de ise bugüne kadar AB üyeliği ile zayıf temelleri ve Rus vetosu nedeniyle bir hayal olmaktan öteye gidemeyen "Türk Birliği" ütopyası dışında henüz güçlü bir jeopolitik tasarım gerçekleştirilememiştir. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve AKP'li kimi isimlerin özlemine duyduğu "İslam Birliği" düşüncesinin ise; hem reel politik dengeler, hem de Türkiye'nin farklı toplumsal dokusu nedeniyle gerçekleşmesinin imkânsız olduğu son dönemde Türkiye'de yaşanan gelişmelerle ortaya çıkmıştır. Bu nedenle Türkiye'nin ekonomik olarak büyük kayıplar yaşamasına neden olacak ve dış politikada yalnızlaşmasına neden olabilecek iç kapanmacı bir dış politikadan ziyade, ilerleyen on yıllarda Akdeniz Birliği projesini ciddiye alması önemli bir olasılık haline gelmeye başlamıştır. Açıkçası, AB'nin Türkiye'ye yönelik çifte standart uygulamaları ve Türkiye'nin üyeliğinin süreç sorunsuz tamamlansa bile

²⁸"Sarkozy 'Akdeniz Birliği' için bastırıyor", *Hürriyet*, Erişim Tarihi: 01.03.2014, Erişim Adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/6995226.asp>.

Avrupa halklarına sorulacak olması, Türkiye'ye Akdeniz Birliği dışında pek cazip bir alternatif de bırakmamaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin AB'nin kendi çıkarları doğrultusunda tasarladığı ve zaman içerisinde dâhil olmak zorunda kalacağı Akdeniz Birliği sürecinden ziyade, Akdeniz'e kıyı ülkelerle birlikte özgün bir dizayna yönelmesi kendisi açısından daha faydalı olabilecektir.

Avrupa Birliği ile AB üyesi olmayan Akdeniz ülkeleri arasında kalıcı ve kurumsal bir işbirliği çerçevesinin oluşturulması amacıyla 1995 yılında Avrupa-Akdeniz süreci (Euromed/Barselona süreci)²⁹ tesis edilmiştir. O dönemde 5 Avrupa Birliği üyesi ve 14 Akdeniz ülkesi arasındaki ortaklık (Euro-Mediterranean Partnership/EMP), bölgesel güvenliğin sağlanması ve Akdeniz'de bir serbest ticaret bölgesi yaratılmasını amaçlamıştır. Aslında Avrupa Birliği'nin Akdeniz'e olan ilgisi öteden beri var olmaktadır ancak AB, Varşova Paktı'nın dağılmasından sonra önceliğini Doğu ülkelerinin Avrupa'ya entegrasyonunun sağlanması olarak belirlemiştir. Barselona süreci, Sarkozy'nin çabaları sonucunda 13 Temmuz 2008 tarihinde Paris'te yapılan Avrupa-Akdeniz Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi ile yerini "Akdeniz için Birlik"e (Union for the Mediterranean) bırakmıştır.³⁰ Akdeniz için Birlik³¹ sürecine 28 AB üyesi ile Türkiye, İsrail, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Arnavutluk, Monako, Karadağ, Cezayir, Mısır, Ürdün, Lübnan, Moritanya, Fas, Filistin, Suriye ve Tunus katılmışlardır.³² Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı web sitesindeki konuyla ilgili açıklamadan özetle; "Esasen Barselona sürecini güçlendirmeyi amaçlayan ve bu sürecin devamı niteliğinde olan Akdeniz için Birlik, özellikle projeler yoluyla Akdeniz'de işbirliğinin artırılmasını amaçlamaktadır. Akdeniz için Birlik, siyasi diyalog ve ekonomiden sosyal ve kültürel alanlara uzanan geniş bir yelpazede işbirliğini öngörmektedir. Paris Bildirisi'nde, AiB'in, Avrupa-Akdeniz bölgesinde demokratik ilkeler ile insan hakları ve temel özgürlüklere saygı, kültürler ve medeniyetler arasındaki anlayışın desteklenmesi ve barış, istikrar, güvenlik ve ortak ekonomik refah alanı tesis edilmesi gibi hedeflere dayandığı vurgulanmıştır. Ayrıca, Paris Zirvesi Bildirisi'nde, AiB'in, AB'nin genişleme politikası ile buna bağlı katılım müzakereleri ve katılım öncesi süreçten bağımsız

bir işbirliği olduğu, başka bir deyişle AiB'in, AB üyeliğini ikame edemeyeceği en üst düzeyde kayıt altına alınmıştır."³³

Akdeniz için Birlik haritası³⁴

43 üyeli AiB'in kurumsal yapısı içinde, halen Fransa ve Mısır tarafından yürütülen ve ilke olarak bir AB üyesi ile bir Akdenizli ortak ülkenin iki yıllığına üstlendiği "Eşbaşkanlık", tüm ülkelerin temsil edildiği "Yüksek Düzeyli Memurlar (YDM)" ve Barselona merkezli "AiB Sekretaryası" yer almaktadır. AiB Sekretaryasında, (Akdenizli ülkeler arasından aday gösterilen ve YDM tarafından oydaşma ile üç yıllığına atanan) Genel Sekreter (GS) ve (üçü AB üyesi, üçü Akdenizli ülkeler tarafından aday gösterilen ve YDM tarafından üç yıllığına oydaşma ile atanan) altı Genel Sekreter Yardımcısı (GSY) görev yapmaktadır. AiB Genel Sekreteri'nin devamlı olarak Akdenizli ortaklar arasından seçilmesi 2008 Marsilya Dışişleri Bakanları toplantısında kararlaştırılmıştır. AiB'in ilk Genel Sekreteri olarak seçilen Ürdünlü Ahmad Masa'deh, Mart 2010 tarihinde başladığı görevinden 28 Şubat 2011 tarihinde istifa etmiştir. Genel Sekreterlik makamına, 26 Mayıs 2011 tarihli YDM toplantısında, Fas Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Youssef Amrani 1 Temmuz 2011-30 Haziran 2014 dönemini kapsayacak şekilde atanmıştır.³⁵ 2004 yılında faaliyete başlayan Avrupa-Akdeniz Parlamenter Asamblesi, Akdeniz için Birlik'in parlamenter boyutunu oluşturmaktadır. Söz konusu Asamble, AB üyesi ülkeler, AB üyesi olmayan Akdenizli ülkeler ve Avrupa Parlamentosu parlamenterlerinden oluşmaktadır. Asamble'nin Başkanlığı, 2010-2011 döneminde İtalya tarafından yürütülmektedir. Ülkemiz

²⁹"The Barcelona Process", *European Union External Action*, Erişim Tarihi: 01.03.2014, Erişim Adresi:

http://www.eeas.europa.eu/euromed/barcelona_en.htm.

³⁰"Akdeniz için Birlik (AiB)", *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*, Erişim Tarihi: 01.03.2014, Erişim Adresi:

http://www.mfa.gov.tr/avrupa-akdeniz-sureci_euromed_barcelona-process_.tr.mfa.

³¹Resmi web sitesi için; <http://ufmsecretariat.org/>.

³²"Akdeniz için Birlik (AiB)", *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*, Erişim Tarihi: 01.03.2014, Erişim Adresi:

<http://www.mfa.gov.tr/akdeniz-icin-birlik.tr.mfa>.

³³"Akdeniz için Birlik (AiB)", *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*, Erişim Tarihi: 01.03.2014, Erişim Adresi:

<http://www.mfa.gov.tr/akdeniz-icin-birlik.tr.mfa>.

³⁴Örmeci, Ozan (2014), "Les Ressources de Gaz Naturel en Méditerranée Orientale et l'Union Méditerranéenne", *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 19.03.2014, Erişim Adresi:

<http://politikaakademisi.org/les-ressources-de-gaz-naturel-en-mediterranee-orientale-et-lunion-mediterranee/>.

³⁵"Akdeniz için Birlik (AiB)", *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*, Erişim Tarihi: 01.03.2014, Erişim Adresi:

<http://www.mfa.gov.tr/akdeniz-icin-birlik.tr.mfa>.

AİBPA Grubu Başkanı Şanlıurfa Milletvekili Zeynep Karahan Uslu'dur.³⁶ Ayrıca Avrupa-Akdeniz ortaklığına bölgesel ve yerel bir boyut kazandırılması amacıyla 2010 yılında Avrupa-Akdeniz Bölgeler ve Yerel Yönetimler Asamblesi (ARLEM) tesis edilmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Antakya Belediyesi, Balıkesir Belediyesi ve Muğla Belediyesi ARLEM katılımcısıdır.³⁷

Doğu Akdeniz'de Kıbrıs ve İsrail açıklarında keşfedilen yeni doğalgaz rezervleri ise Akdeniz Birliği projesini güçlendirebilecek bir etki yapabilir.³⁸ Bölgeye kıyısı olan ülkelerden AB üyesi olmayan Türkiye, KKTC, Suriye, Lübnan, İsrail, Filistin, Mısır, Libya, Tunus, Fas ile AB üyesi sahil devletleri Güney Kıbrıs Rum Kesimi (Kıbrıs Cumhuriyeti), Yunanistan, İtalya, Fransa ve İspanya arasında kurulabilecek olan bir işbirliği, gerek bu kaynakların güvenli bir şekilde Avrupa'ya taşınması, gerekse bölgede AB'den farklı alternatif bir "birlik" kurulması anlamında yeni tasarımlara yol açabilir. Bu gibi adımların bölgede yaşanan Türk-Rum (Yunan) ve Arap-İsrail (Yahudi) anlaşmazlıklarının çözülmesinde de pozitif rol oynayabileceği akıllara getirilmelidir. Ancak bu noktada Akdeniz Birliği'nin AB'nin bir projesi olarak sunulması, bölgedeki AB üyesi olmayan ülkelerde tedirginliğe neden olabilir. Bu nedenle bu projenin AB kapsamından çıkarılarak bağımsız bir şekilde ele alınması ve Doğu Akdeniz'deki İsrail ve Türkiye gibi güçlü ülkeler ile AB'nin Akdeniz'le doğrudan kıyısı bulunan Yunanistan, Fransa, İtalya ve İspanya gibi ülkelerin sponsorluğunda ve AB'den bağımsız olarak gerçekleştirilmesi daha başarılı bir sonuç yaratabilir. Bu projenin gerçekleştirilmesi konusunda şu an en temel engeller olarak ise; Suriye'deki iç savaş ve Libya'daki istikrarsızlık, Arap-İsrail çatışması, Kıbrıs sorunu, Türk-Yunan anlaşmazlıkları ve Doğu Akdeniz'deki kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge paylaşımının yapılamaması gösterilebilir. Eğer İsrail ve Kıbrıs açıklarındaki kaynaklara, Mısır, Lübnan, Türkiye ve Girit açıklarındaki yeni ve verimli kaynaklar eklenebilirse, bu durumda enerji politikalarının yarattığı cazibe ile şimdilik zor gibi gözükken bu sorunların çözümü çok kısa sürede gündeme gelebilir. Bunun içinse, bölge ülkelerinde açık fikirli yeni ve genç

liderlere ihtiyaç olduğu görülmektedir. Jeopolitik bir tıkanıklığa girmiş gözükken Türkiye için de, Akdeniz Birliği'nin liderliğini yapmak yeni bir umut ve heyecan yaratabilir.

Sonuç

Sonuç olarak, tüm bu veriler ışığında değerlendirildiğinde, Doğu Akdeniz'de 2000'li yılların başında keşfedilen doğalgaz kaynaklarının Kıbrıs'ta çözüm sürecine ve daha geniş perspektifte bir Akdeniz Birliği tasarımıyla yönelik çabaları arttıracakı kuşkusuzdur. Milyar dolarlık karların söz konusu olduğu ve Amerikan ve İsrail şirketlerinin dâhil bir süreçte, Kıbrıs'ta çözüme engel olan unsurların dengeli bir şekilde ele alınıp, ara formüller geliştirilmesi suretiyle çözümlenmesi gayet mümkün gözükmektedir. Bunun için elbette uluslararası kamuoyuna ve çözüm sürecinde rol alan aktörlere de görevler düşmektedir. Türk Dış Politikası'nın çeşitli alanlardaki başarısızlıklarına rağmen, Kıbrıs sorununda gösterdiği yapıcı tavır, diğer bölge ülkelerine de örnek olmalıdır. Kıbrıs'ta kapsamlı bir çözümün olmaması, enerji piyasasının baskısıyla alternatif çözüm önerilerini de gündeme getirebilir. Bu süreçte Türkiye'nin ve Kıbrıs Türk halkının menfaatlerinin en iyi şekilde korunması, kuşkusuz Türk Dış Politikası'nın temel motivasyonlarından biri olmalıdır.

KAYNAKÇA

- "Akdeniz için Birlik (AiB)", *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*, Erişim Tarihi: 01.03.2014, Erişim Adresi: <http://www.mfa.gov.tr/akdeniz-icin-birlik.tr.mfa>.
- "Akdeniz için Birlik (AiB)", *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*, Erişim Tarihi: 01.03.2014, Erişim Adresi: http://www.mfa.gov.tr/avrupa-akdeniz-sureci-euromed_barcelona-process-.tr.mfa.
- Akgün, Mensur (2014), "Bu sefer Kıbrıs'ta iş ciddi", *Star*, Erişim Tarihi: 11.02.2014, Erişim Adresi: <http://haber.stargazete.com/yazar/bu-sefer-kibrista-is-ciddi/yazi-841420>.
- AKGÜN, Sibel (2012), "Türkiye'nin Kıbrıs Politikası 2011", Burhanettin Duran, Kemal İnâat ve Ali Resul Usul (der.), *Türk Dış Politikası Yılığ 2011*, Ankara: SETA Yayınları.
- "Ankara pushing ahead, 'deadlock no alternative'", *CyprusMail*, Erişim Tarihi: 11.02.2014, Erişim Adresi: <http://cyprus-mail.com/2014/02/11/ankara-pushing-ahead-deadlock-no-alternative/>.
- "Barroso ve Van Rompuy'dan Kıbrıs müzakerelerine destek açıklaması", *Kıbrıs Postası*, Erişim Tarihi: 11.02.2014, Erişim Adresi: http://www.kibrispostasi.com/index.php/cat/35/news/125969/Pag eName/KIBRIS_HABERLERI.
- "Cyprus to open fresh peace talks", *Financial Times*, Erişim Tarihi: 11.02.2014, Erişim Adresi: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/d92d7200-9278-11e3-9e43-00144feab7de.html#axzz2t32cUVz0>.
- "Görüşmeler bugün başlıyor", *Kıbrıs Gazetesi*, Erişim Tarihi: 11.02.2014, Erişim Adresi: <http://www.kibrisgazetesi.com/?p=11368>.
- "Gözler 'uzlaş' da", *YeniDüzen*, Erişim Tarihi: 06.02.2014, Erişim Adresi: <http://www.yeniduzen.com/Haberler/haberler/gozler-uzlasida/34933>.
- GÜREL, Ayla & Mullen, Fiona & Tzimitras, Harry (2013), "The Cyprus Hydrocarbon Issue: Context, Positions and Future Scenarios", PCC Report 1/2013, Prio Cyprus Centre.
- "Interview With Taner Yıldız", *Turkish Policy Quarterly*, Sonbahar 2012, Cilt 11, Sayı 3.

³⁶"Akdeniz için Birlik (AiB)", *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*, Erişim Tarihi: 01.03.2014, Erişim Adresi: http://www.mfa.gov.tr/avrupa-akdeniz-sureci-euromed_barcelona-process-.tr.mfa.

³⁷"Akdeniz için Birlik (AiB)", *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*, Erişim Tarihi: 01.03.2014, Erişim Adresi: http://www.mfa.gov.tr/avrupa-akdeniz-sureci-euromed_barcelona-process-.tr.mfa.

³⁸Bu konuda bir yazı için; Örmeci, Ozan (2013), "Cyprus Dispute in terms of Energy Politics", Uluslararası Politika Akademisi, Erişim Tarihi: 01.03.2014, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/cyprus-dispute-in-terms-of-energy-politics/>.

"Kıbrıs Barış Müzakerelerine Uzman Bakışı", *Türksam*, Erişim Tarihi: 11.02.2014, Erişim Adresi: <http://www.turksam.org/tr/haberin-yorumu-detay/918-kibris-baris-muzakerelerine-uzman-bakisi>.

"Kıbrıs Rum Kesimi sondaja başladı, Erdoğan: 'Biz de başlıyoruz'," *Euractiv*, 20 Eylül 2011, Erişim Tarihi: 15.08.2013, Erişim Adresi: <http://www.euractiv.com.tr/ab-ve-turkiye/article/guney-kibris-sondaja-basliyor-dogalgaz-arama-krizi-ab-turkiye-krizine-donusuyor-021190>.

"Kıbrıs'ta taraflar bir kelimedede tıkanı: Egemenlik", *Hürriyet*, Erişim Tarihi: 06.02.2014, Erişim Adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/25744773.asp>.

Kısacık, Sina (2013), "Doğu Akdeniz'de Hidrokarbon Yatakları: Yeni Bir Jeopolitik Mücadele Sahası mı?", *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 19.03.2014, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/dogu-akdenizde-hidrokarbon-yataklari-yeni-bir-jeopolitik-mucadele-sahasi-mi/>.

"Ortak Metinde Uzlaş", *YeniDüzen*, Erişim Tarihi: 06.02.2014, Erişim Adresi: <http://www.yeniduzen.com/Haberler/haberler/ortak-metinde-uzlasi/34910>.

ÖRMECİ, Ozan (2014), "A Slap to Peace Process in Cyprus", *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 27.03.2014, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/a-slap-to-peace-process-in-cyprus/>.

ÖRMECİ, Ozan (2014), "Kıbrıs'ta Hareketli Günler", *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 11.02.2014, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/kibrista-hareketli-gunler/>.

ÖRMECİ, Ozan (2014), "Les Ressources de Gaz Naturel en Méditerranée Orientale et l'Union Méditerranéenne", *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 19.03.2014, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/les-ressources-de-gaz-naturel-en-mediterranee-orientale-et-lunion-mediterraneeenne/>.

PIPES, Daniel (2013), "Cyprus Joins the Middle East", *The Washington Times*, Erişim Tarihi: 04.12.2013, Erişim Adresi: <http://www.danielpipes.org/13588/cyprus-oil-gas>.

"Sarkozy 'Akdeniz Birliği' için bastırıyor", *Hürriyet*, Erişim Tarihi: 01.03.2014, Erişim Adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/6995226.asp>.

"The Barcelona Process", *European Union External Action*, Erişim Tarihi: 01.03.2014, Erişim Adresi: http://www.eeas.europa.eu/euromed/barcelona_en.htm.

UMF Secretariat, <http://ufmsecretariat.org/>.

"United States Geological Survey, Assessment of Undiscovered Oil and Gas Resources of the Levant Basin Province, Eastern Mediterranean, Fact Sheet 010-3014", Mart 2010, Erişim Tarihi: 25.03.2014, Erişim Adresi: <http://pubs.usgs.gov/fs/2010/3014/pdf/FS10-3014.pdf>.